

KIS-873 – Gl. **anorexie** (p. 338), **amphétamine** (p. 338), **euphorie** (p. 339), Et. **ep(i)-** (p. 339), Gl. **étymon** (p. 340), **équidés** (p. 340), **exciser** (p. 340), **excréter** (p. 341), **calligramme** (p. 342), **ratiociner** (p. 342), **cosmopolite** (p. 343), Sz. **Northumbria** (p. 343), Gl. **de**, Sz. **of**, **Al. von** (p. 344), Sz. Gl. **Saxon** (p. 344), Gl. **envergure** (p. 345)

(MME, GE, YVT, LM, JMM, GC – 28 03–08 05 06)

ANOREXIE

[MME – 28 03 06] Gl. *anorexie*, reiñ a rez Br. *disnaon*. Daoust ha reizh e ve ober gant Br. *disnaonek* evit *anorexique* aa. ? ha *disnaoneg -eion/-eien* evit ar pennanv ?

[GE – 14 04 06] A-zivout *anorexie*, eo dav lakaat kemm etre ster kozh, hollek, ar ger "steuz an ilboued, *anilboued*" hag ar ster a roas dezhañ HUCHARD e 1883 er c'herienn *anorexia nervosa*, Gl. *anorexie mentale* (met alies e krenner hag e lavarer *anorexie* hepken) a zo ur c'hleñved bred grevus o tizhout ar grennarded, ar merc'hed dreist-holl, Br. *disnaon*. Evel just, ez eo an deveradoù *disnaonek*, (*un*) *disnaoneg*, (*un*) *disnaonegez*. E *SKIANT* e kavi ur pennad war ar c'hleñved-se gant Marie-Yvonne COLIN : “Gwikefrepoù bred en disnaon hag an erwezhiadoù a-berzh ar gurerion¹.”

AMPHÉTAMINE

[MME – 28 03 06] Daoust ha pledet ez eus bet gant Gl. *amphétamine* ? Mar bez degemeret an termen etrevroadel, pe neuz vrezhonek reiñ dezhañ ? *añfetamin / anfetamin* g. -où ? GIBR a ro Br. *anforenn* a-dal da Gl. *amphore*.

¹ Sl. *SKIANT* 1, 1, 1996, 29-32.

[GE – 14 04 06] Meven MORDIERN eo, war a hañval, a ijinas ar skrivad *añforenn* dre adkemer an distagadur gallek. VALLÉE en e c'heriadur a roe *amforenn*. Roparz HEMON a farlotas skrivad Meven MORDIERN en *anforenn*, skrivad na gav e blas e reizhiad dezneuziañ ebet — nemet en unan a vennfe adober skrivadur an henc'hresianeg ! Ar skrivad a reomp gantañ eo *amfetamin*, evel ma reomp gant *simbol*, *simfonienn*, *simpatek*, h.a.

EUPHORIE

[MME – 01 04 06] Gwelet a ran en deus Gl. *euphorie* (& *-ique*, *-isant*, *-iser*, *-isation*) kemeradurioù mezegel. Petra a rez anezho e brezhoneg ? Ha talvezout a ra da dermenoù war an dachenn voutin ivez ? N'eus ket nemeur a dra en hon geriadurioù boas. N'eus tra e VALL ; DCFB a ro *hevoud*, *drantiz*. Ne gavan netra kennebeut ganit e GBLF.

[GE – 20 04 06] Deveradoù e-leizh zo bet tennet eus Et. *-phor-* e tachenn ar Vredoniezh, ar Vezekniezh, ar Brederouriezh. Boulc'het 'm boa ur studi anezho e 1983-1986². Da c'hortoz ma vo korvoet Br. *kantoug-* a venegan eno e ran e GEVE.ms gant *hevoz*, *hevred* (met n'eo ket gant ar plakadur *hevoud* !) ha, betek gouzout, gant *hevredus*, Gl. *euphorisant*³.

EP(I)-

[MME – 01 04 06] Pet. Rob. a ro ar Gl. *épendyme*, *épicanthus*, *épithélium* (anat.) N'o c'havan ket e GEGO. Marteze ne vezont mui arveret e lavar ar Gorfadurezh ?

[GE – 20 04 06] Eus an tri zermen Et. *ep(i)-* a venegez, n'eus nemet *épendyme* a zo un termen a Gorfadurezh, sl. : “**canal épendymaire**, *kanol greiz ar mel a-livenn*⁴”.

An *épicanthus* zo ur c'hammneuziadur, un aspleg kroc'hen dirak freilh al lagad ; mar karfed kaout un termen du-mañ, e rafed gant *azfreilh* ; p'emeur dirak ur skritell avat, e c'haller kenkoulz all ober gant *epikantuz*.

² Sl. La-08 293-297.

³ Sl. La-10 163 ; La-15 428, 470.

⁴ Sl. GEGO 52.

Épithélium, termen a Wiadoniezh, a gaver en termenoù a Gorfadurezh : Br. *epitelienn*⁵.

ÉTYMON

[MME – 01 04 06] Gl. *étymon* ?

[GE – 20 04 06] Gl. *étymon* zo bet dilezet gant an darn vrasañ eus ar yezhoniourion ; arveret e veze da verkañ ar gerdarzh pellañ (hag alese barnet ar gwirañ, Gr. *e[tumo]* "gwirion") eus ur c'herentiad termenoù — kealioù a seller evel gwengelek hiziv. Setu perak, kentoc'h eget mont da ijinañ un termen du-mañ (*penngerdarzh*, *penndarzh*, *bonc'herdarzh*, *bondarzh*, pe all) e ve gwell tremen gant *etimon*...

ÉQUIDÉS

[MME – 02 05 06] Quid a-zivout Gl. *équidés* ? Kavout a reer Br. *marc'heged* (gant P. DENEZ ha gant *Diwan*). Ha tu zo da zegemer *ekuideged* ivez ?

[GE – 04 05 06] Eveldout e kavan diaes arverañ *marc'heg* en daou pe dri c'hemeradur a zegouezh gant ar ger. Ober gant *ekuideg* a ve un torr d'ar boaz a zo e brezhoneg da sevel an anvadoù kerentiad. Perak na zeverañ diwar keveleb predenek al latin *equ-*, eleze *eb-* : *ebeged* ?

EXCISER

[MME – 02 05 06] Gl. *excision* / *circumcision*, Br. *amdroc'h(añ)*, *tro-droc'h(añ)* hag un nebeudig termenoù all... Ha didoueziet 'c'h eus etrezo pe graet 'c'h eus gant termenoù all ?

Implijet eo bet Br. *amdroc'hañ* evel kevatal da Gl. *exciser* :

• (1929) *SVBV 102-103*. E rannvroioù'zo, emañ ar c'hiz da **amdrouc'ha** ar merc'hed bihan.

GIBR ne ro skouer ebet.

⁵ Sl. GEGO 206, 225

Ar skouerioù a anavezan eus *trodroc'h(añ)* ha hini GIBR ne sellont nemet ouzh ar baotred.

[GE – 04 05 06] An *amdroc'hañ* zo un degouezh eus ar *gouvenañ* : “An amdroc'hañ zo gouvenañ ar veskenn⁶”. Ha dav e ve krouiñ un termen arbennik evit an ambidañ graet d’ar merc’hed e stuzegezhioù ’zo (gouvenañ an ellig ha un darn eus ar muzelloù bihan) ? Da ’m meno, e tle spiriñ *gouvenañ* evel ma spir *excision* er yezhoù all.

EXCRÉTER

[MME – 02 05 06] Ober a rez gant Br. *dioulañ* a-dal da Gl. *excréter*, mar komprenan mat⁷ (GBLF 452). Ne gavan ket pelec’h e ’c’h eus studiet ar ger e LAVAR... Kavet ’m eus Br. *dioulad* hepken. Ha deveradoù all a zo ?

Perak Br. *sanigoù degorzhañ ar wagrenn daeroù* a-dal da **canaux excréteurs des glandes lacrymales** ?⁸.

[GE – 04 05 06] Meur a geal zo amañ :

~ *borc'hañ* (Gl. *sécréter*), anezhañ an dedaoliñ danvezennoù gant ar gwiadoù ; an *enborc'hañ* (Gl. *sécrétion interne, endocrine*) a dremen er gwad an dedaolad anezhañ ; an *ezvorc'hañ* (Gl. *sécrétion externe, exocrine*) a vez kaset an dedaolad anezhañ er-maez eus ar bevedeg. An *degorzhañ* [hBr. *docord-*] (Gl. *excrétion*) eo ar c’has er-maez eus an ezvorc’hadoù ; graet e vez dre *ganolioù degorzhañ* (Gl. *canaux excréteurs*) ;

~ *dioulañ* [< hBr. *didioulam*, Kb. *eulon*] (Gl. *excréter* er ster "ezvevennañ dilerc’hiadoù ar c’hoazhañ pe ar c’hennevidoù") ; setu ar fichenn eus GEVE.ms :

1. **excréments**, *diouladoù*, *disveveladoù* [sl. SADED Bon-8]. Er ster kentañ-mañ, ez eo kenster da Gl. **excreta**, eleze kement danvez a vez ezvevennet gant ar bevedeg : kaoc’h, troazh, c’hwez, h.a. ;

⁶ Sl. La-08 232.

⁷ Sl. GBLF 452.

⁸ Sl. GEGO 52.

2. **excréments, fèces, matières fécales, selles, kac'hadou, kaoc'h, mon, mours, oulennoù.** En eil ster-mañ, deuet da vezañ an hini boas, ez eo kenster da Gl. *egesta*, eleze kement danvez distalet gant ar ganol vezhur ;

excreta, diouladoù, disveveladoù. Anv rumm oc'h aroueziñ kement danvezenn ezvevnet gant ar bevedeg, dilerc'hiadoù ar c'hoazhañ pe ar c'hennevidoù (kaoc'h, troazh, c'hwez, bestl, h.a.) ;

excrétion

1. *degorzhañ.* Dehentañ ar borc'had er-maez eus an organ en deus eñ danzeet, peurliesañ diwar-bouez ur ganol diskargañ pe kanol degorzhañ ;

2. *dioulañ, disvevelañ.* Diwar-benn ar bevedeg, ezvevennañ dilerc'hiadoù ar c'hoazhañ pe ar c'hennevidoù.

CALLIGRAMME

[YVT – 12 03 06] Petra zo bet graet e brezhoneg eus *Calligrammes* Guillaume APOLLINAIRE. Ne gavan ket meneg anezho e 'm geriadurioù. Marteze en o c'haver en ur gelaouenn bennak. Ha Br. *kaerlunioù* ne spirfe ket ?

[GE – 27 04 06] Tro 'm eus bet d'ober anv eus Gl. *calligraphie*⁹. Ne raen nemet menegiñ an termenoù kinniget gant VALLÉE, deveret diwar *kaerskriv-*, hep kinnig netra all. E gwir hiziv ne gavan netra gwell. E-lec'h *kaer-*, ne gredan ket e ve gwell *tek-* ha, nebeutoc'h c'hoazh *ken-*, nag ivez ar rakger *eo-*. Kevazas e hañval din bezañ *kaerskrivañ, kaerskriver, kaerskrivour, kaerskrivad* (evel Al. *schönschreiben, Schönschreiber, Schönschrift*). Kement-se ne virfe ket a ober ivez gant *kalligramm* e degouezhioù arbennik (na pa ve a-zivout APOLLINAIRE !)

RATIOCINER

[LM – 29 04 06] Ne 'm eus ket kavet e LAVAR ur c'hevatal da Gl. *ratiociner...* *Brizharguziñ* a gaver e-barzh DCFB.

[GE – 30 04 06] Gl. *ratiociner*, roet Br. *brizharguziñ* da gevatal dezhañ gant VALLÉE (ha gant LE GLÉAU d'e heul), perak ket ? E domani an devezout, ne glot nepred dik ar gerioù eus ur yezh d'un all. Ha *brizharguziñ* zo dezhañ ur steriegezh nad eo ket estren da hini Gl. *ratiociner* pe da hini

⁹ Sl. La-09 130

Al. *Vernünftelei* pe *Austüftelei*. Na vir ket ouzhimp a glask damgevatalioù all ; soñjal a ran e *rampoellañ* (< *ro-* "kreñvaat", *ambi-* "en dro da"), gant dave sonel ha sterel da *rambreal*.

COSMOPOLITE

[LM – 29 04 06] Petra a rafes eus Gl. *cosmopolitique* adkemeret gant KANT war-lerc'h ar Gineion hag ar Stoeion ha, diwar vont, eus Gl. *cosmopolite* ?

[GE – 30 04 06] Gl. *cosmopolit-* er ster henc'hresian : *bedriez-*, *bedvro-* hervez ma seller an arvez politikel pe an arvez kevredadel ; *bedriezad*, *bedvroat*, *bedriezad* (-aded, -iz), *bedvroad* (-aded, -iz). Ur c'hevatal all e ve *hollvedad* (a voe lezet a-gostez gant VALLÉE er ster-se, dre m'en roe da gevatal da Gl. *universel*, pezh na reomp mui). Er ster gwashaour arnevez, e voe graet gant *kemmeskvro* e-barzh kentelioù Douaroniezh SADED.

NORTHUMBRIA

[JMM – 29 04 06] Krog on da lakaat e brezhoneg (evit va dudi) romant kentañ Peter TREMAYNE : *Absolution by murder* a zo e benndudenn Fidelma, war un dro leanez ha barnerez-advokadez en Iwerzhon ar 7^t kantved. Tremena a ra an istor e Northumbria.

Penaos skrivañ an anv-mañ e brezhoneg :

- ~ e lezel evel m'emañ ?
- ~ brezhonekaat e stumm e *Norzumbria* ?
- ~ o vezañ ma oa stumm hensaoznek ar ger-mañ *Northhymbre* ne gav ket deoc'h e ve mat ijinañ ar stumm *Norzhembre*, aleze *Norzhembread* / -iz evit he annezidi ?

[GE – 29 04 06] Kemplezh eo afer an degemer anvennoù (tud ha lec'hioù) : *London* pe *Londrez*, *Paris* pe *Pariz*, *Keñsi* pe *Quincy* ? Meven MORDIERN a strive da vrezhonekaat an holl amprestoù a bep hent, pe gant skoazell ar Yezhoniezh (*Bordeaux – Burdigala*), pe dre soliañ war ur brizhgerdarzh (*Fontainebleau – Feunteundourken*). Hiziv e tenner kentoc'h

da zoujañ d'ar furmoù allyezh, pezh na ziskoulm ket pep kudenn¹⁰ — ouzhpenn se a zegas kudennoù nevez : ar skrivad roet d'un termen en un destenn skiantel (en IPA peurliesañ) ne vo ket arveret en un destenn lennegel (IPA : *Volxov*, lennegel : *Volc'hov*).

Da venegiñ teir adkudenn :

~ an anvennoù allyezh keltiek a vez alies degemeret e brezhoneg gant skoazell ar Yezhoniezh : *Cymru – Kembre* ; degemer hennezh o c'houl un anaoudegezh vat eus ar yezhoniezh keltiek ; e *Gwalarn, Sterenn, Ar Bed Keltiek* en deus Roparz HEMON pleustret an hent-se gant ampartiz ;

~ an deveradoù diwar ar furmoù degemeret a zegas alies un treuzfurmatur eus skrivadur ar bennrann : *Paris – parizian ; Heidegger – heidegerek* ;

~ mar degemerer digemm ar furm allyezh, ne c'haller ket arloañ outi reolennoù ar c'hramadeg vrezhonek : *mont da Paris, skrivañ da Peter Tremayne* ; e meur a lec'h war LAVAR eo bet studiet ar c'hraf-mañ¹¹.

Evel a welit, kentoc'h eget diskoulmoù e roan deoc'h un alberz eus ar c'hudennoù diaes a sav dirak an droerion, en ur venegiñ un tuadur hollek.

DE, OF, VON (araogennoù anvennel)

[JMM – 29 04 06] Evit anvioù brientinion, da skouer *Wulfric of Fruhop* ha troet e vez an *of*-mañ dre *a* pe get ?

[GE – 29 04 06] Evit an araogenn Gl. *de*, Sz. *of*, Al. *von* a gaver en anvennoù 'zo, e vez alies boaziet Br. *a*. Un diskoulm all eo adkemer an anvenn en he furm allyezh klok : *Hildegard von Bingen, Graf von Moltke, an tevezeg de Villepin*.

SAXON

[JMM – 29 04 06] Penaos treiñ ar ger *Saxon* pa vez anv eus ur bobl hag eus ur yezh eus ar 7^t kantved ?

Er brezhoneg a-vremañ, *Saozon* a dalvez kement hag *Englishmen*, da lavarout eo tud a orin angl ha saoz evit an darn vrasañ anezho hag a gomz

¹⁰ War se, sl. La-09 262 hh.

¹¹ Sl. Da skouer La-17 81.

saozneg, English, eleze ur yezh hanter c'hallek hanter c'hermanek. Ha ne ve ket reishoc'h ober gant *Sakson / saksoneg* ?

[GE – 29 04 06] Ent dibarek, nann, ne c'haller ket treiñ *Saxon* dre *Saoz* ; e kembraeg e reer gant *Sais* (Saoz) ha *Sacson* ; evel ma kinnigit, e brezhoneg e ve gwell ivez degemer *Sakson, saksoneg*.

[JMM – 07 05 06] Seblantout a rit bezañ a-du ganin evit lavarout eo gwelloc'h lakaat diforc'h, evel e kembraeg, etre *Saoz* ha *Sakson*. Met penaos treiñ *Anglo-Saxon* en amveziadur ar 7^t kantved, Br. *Angl-ha-Sakson* ?

[GE – 08 05 06] VALLÉE a rae gant *Angl-Saoz*. Evel m'hon eus gwelet, ne zere ket *Saoz* amañ. A hent all e lamfen ar gedell war-benn mont hebiou da luziadurioù, hemañ da skouer : mar degemerer ar skrivad *Angl-Sakson*, pe liester : *Angled-Saksoned* pe *Anglsaksoned* ? Penaos envel o yezh : *angleg-saksoneg* pe *anglsaksoneg* ? Diaesterioù plaenaet dre lemel ar gedell : *Anglsakson, Anglsaksoned, anglsaksoneg*.

En alamaneg eo bet diskoulmet ar gudenn en hevelep doare : *Angelsachse*, liester : *Angelsachsen*, adanv : *angelsächsisch*.

Ar c'hembraeg avat zo chomet tamm pe damm peg ouzh ar saozneg : *Eingl-Sacsoniaid* (ar bobl, liester) ; *Anglo-Sacson, Anglo-Sacsoneg* (o yezh) ; *Anglo-Sacsonaid* (adanv).

ENVERGURE

[MME – 28 03 06] Ne gaver ket Gl. *envergure* e-barzh GEVER, daoust ma kaver *enverguer*. Ha mat e ve Br. *delezadur* ?

[GC – 08 05 06]

“*Enverguer*. Fixer à une vergue, à une corne ou à une draille, la ralingue supérieure d'une voile, dite ralingue d'envergure.

“*Envergures ; garcettes d'envergure ; hanets d'envergure*. On nomme ainsi les fils de caret, les bouts de bitord, ou de merlin, etc., employés pour attacher la tête d'une voile carrée à la filière d'envergure d'une vergue, ou pour fixer la tête d'une voile aurique sur la corne.

“*Envergure*. Longueur du côté ou de la ralingue par laquelle une voile est fixée à sa vergue ou à sa draille” (GRUSS).

“*Enverguer*. Fixer à une vergue, à une corne ou encore à une draille la ralingue supérieure d’une voile, ou ralingue d’envergure.

“Les voiles peuvent être lacées à l’aide de garcettes ou transfilées autour de la vergue, capelées au mât au moyen de cerceaux, endraillées à l’aide de mousquetons ou encore fixées en enfilant la ralingue dans un rail fixé au mât.

“*Envergure*. Longueur de la ralingue supérieure d’une voile carrée. Le hanet d’envergure (synonyme de garcette) est un petit cordage passé dans les œillets de la ralingue supérieure d’une voile, que l’on noue autour de la vergue ou de la corne.

“*Vergue*. À l’origine, espar sur lequel était fixée la bordure supérieure d’une voile carrée. Le terme s’applique aujourd’hui à tout espar (corne, bôme ou gui) sur lequel est "enverguée" et raidie une voile aurique ou triangulaire” (La Mer).

“*Envergure*. État d’une voile enverguée. Largeur d’une voile déployée” (Petit Robert).

“*Envergure*. Longueur d’une vergue (on disait aussi croisure)” (Larousse).

“*Croisure*. La largeur des vergues d’un navire et, par suite la largeur de ses voiles” (GRUSS).

Merzhout a ri n'eus nemet Pet. Rob. a ra meneg eus *état d'une voile enverguée*. Boas eo arver *enverguer* met divoas a-grenn arver *envergure* e yezh ar mor hiziv.

Kinniget hon eus Br. *delezañ* a-dal da Gl. *enverguer*.

Kilet hon eus rak **deleziañ* o soñjal e verboù dezho al lostger *-iañ* : *gwerniañ* "mâter, garnir de mâts", *peuliañ* "garnir de pieux, palissader", h.a. War hevelep patrom e talvezfe **deleziañ* kement ha *garnir de vergues*.

Envergure e GON.FB : “largeur d’une voile à sa partie la plus élevée *gwelléd* m.” ; e VALL : “envergure des vergues *hed-delez, delez-hed* ; — d’une voile *led-gouel*” ; e GON.FB.HV : “étendue qu’il y a entre les deux extrémités des ailes déployées d’un oiseau *eskelled* m.” ; e VALL : “envergure des ailes d’un oiseau : *hed-eskell, eskell-hed*.”

Arveret eo bet Br. *eskelled* g. da gevatal da Gl. *envergure* (un evn, un nijerez, h.a.)¹².

Mar befe ezhomm eus ur ger kalvezel o tennañ d'ar verdeadurezh e vefe tu bepred da zegemer ar valleeg Br. *gouelled* g.

Klevet e ve *gouelled* evel *gouel* + *led* koulz hag evel *gouel* + *hed*, pezh na gemm ket nemeur ar ster¹³.

¹² Sl. GEKBB 226

¹³ Sl. La-08 301-302 ; La-10 42. Kv. Br. *reollin* (< *reol* + *hin*), sl. La-10 110.